

Wereldberoemd in Polen

Op zaterdagavond 20 juli 1963 zong Edwin Rutten op het songfestival in Knokke. Tegenwoordig worden zangcarrières gemaakt en geknakt tijdens het Eurovisie Songfestival, maar in die tijd kon deelname aan het jaarlijkse evenement in de Belgische badplaats het definitieve lot van een artiest bepalen. Alleen al dat je gevraagd werd om mee te doen, was een enorme eer. Ook dat jaar waren de verwachtingen weer hoog gespannen. Speciaal voor Edwin had Hans Andreus zich gewaagd aan de interpretatie van een wel zeer poëtische vertaling van *A Foggy Day in London Town* van Red Garland: 'Het was een dag waarop het mistte, Amsterdam was een heel oude vrouw...' De bijbehorende gebaren had de zanger zich op het laatste moment eigen gemaakt in de kelder onder het casino. Hij was die avond bovengemiddeld op dreef, de opzweepende klanken van het orkest van Francis Bay haalden het beste bij hem naar boven. Rob de Nijs oogstte met zijn *Trees* een open doekje, Gert Timmerman vertolkte met een snik in de stem *Ik heb eerbied voor jouw grijze haren*, de 17-jarige typiste Cisca Peters en de 30-jarige tv-omroepster Ansje van Brandenburg debuteerden met een nerveus vibrato voor een internationaal publiek. Met een ondertoon van verontwaardiging becommentarieerden de dagbladen op maandagochtend de jobstijding dat de Nederlandse ploeg onder leiding van platenbaas en talkshow host Willem O' Duys in Knokke op de één na onderste plaats was geëindigd. Schandalig. Dit *dream team* had beter verdiend, was de algemene opinie. Hoe onpartijdig was die jury eigenlijk?

Edwin nam de nederlaag laconiek op. Jammer dat ze niet gewonnen hadden, maar wéér kwam zijn hoofd in anderhalf miljoen huiskamers op het scherm voorbij (Nederland had nog maar één televisiekanaal). Bovendien had hij in de aanloop naar het festival zoveel mogelijk repetities bijgewoond om te zien hoe Jacques Brel, Charles Aznavour en Patachou het aanpakten. Een leerzame ervaring. 'Edwin Rutten en Rob de Nijs hebben op deze avond ongetwijfeld de beste indruk gemaakt,' vond *Het Parool*. Vooral de

loopbaan van De Nijs schoot na Knokke in het tempo van een speer vooruit. Hij scoorde hit na hit, uitsluitend Nederlandstalig – en dat bijna zestig jaar lang.

Edwin had na afloop van het songfestival eveneens de wind in de rug. Hij bracht zijn showpak haastig naar de stomerij, dat had hij drie weken later weer nodig voor een soortgelijk avontuur. Op voorspraak van impresario Frans van Klingeren ('een charmante boef') zou hij als enige Nederlandse deelnemer aantreden bij het gerenommeerde songfestival in de Poolse badplaats Sopot. Met *Farewell to Teddy*, een jazzy bewerking van *Do Widzenia Teddy* van Waldyslaw Szpilman, sleepte hij daar zowel de eerste prijs als de persprijs in de wacht. Zijn succes werd mogelijk gestimuleerd door de Amerikaanse draai die hij aan de Poolse compositie gaf. Geïnspireerd door het slot van Mel Tormé's *Hey Daddy Was That There* ('O Daddy, o Daddy, o Daddy, was that there?') zong hij: 'O Teddy, o Teddy, oTeddy, do widzenia!'

Dat de zanger zijn uitbundige frasering had geleend van een buitenlands rolmodel, zal het gros van het publiek ontgaan zijn. Het applaus was dermate onstuimig dat hij zich verplicht voelde om de song voor een tweede keer ten gehore te brengen. Jammer dat dit niet rechtstreeks op de Nederlandse televisie kwam. Zou Rogier van Otterloo vast ook leuk hebben gevonden.

Er hing in die dagen een hermetisch IJzeren Gordijn tussen wat zich in het Oostblok afspeelde en wat West Europa daarvan waarnam. Daar stond tegenover dat hij intussen wél in alle landen van het Warschaupact rechtstreeks op het scherm kwam. De kijkdichtheid zal allicht de honderd miljoen zijn gepasseerd. Opwindende gedachte: 'Mannen in een tentje, achter de Oeral, op het ruige platteland van Siberië, moeten mij hebben gehoord.'

In een interview wees hij erop dat hij het in Sopot had moeten opnemen tegen sterren die hun eigen dirigenten en orkesten hadden meegenomen. 'Maar ik kwam moederziel alleen en was zelfs nog zo onervaren om ervoor uit te durven komen dat ik genoot van de kaviaar en alles wat ze ons voorschotelden.'

De triomf in de socialistische volksrepubliek was onderdeel van een even spannende als bizarre roller coaster. De winnaar werd beloond met een 'gigantische hoeveelheid zloty's, ongeveer het maandsalaris van een ingenieur', maar van dat bedrag mocht hij geen cent mee naar huis nemen. 'Die zloty's moest ik zo ongeveer in een jute zak vervoeren. Ik er heb wat cadeautjes voor mijn moeder voor gekocht, een ring met een piepklein horloge erin en voor mezelf een rare, opzichtige zonnebril. Ook had ik een paar mooie iconen weten te bemachtigen. Die waren verdwenen toen ik terugkwam op mijn hotelkamer. In plaats daarvan lag er een envelop met daarin keurig het bedrag dat ik voor die iconen had betaald. Kennelijk was het niet de bedoeling dat ik iconen meenam naar het buitenland, maar dat werd niet uitgesproken. Zoals elke vreemdeling werd ik nauwlettend in de gaten gehouden. Die hotelkamer werd afgeluisterd.'

In de wandelgangen van dat internationale Sopot-festival ontmoette hij mensen die hem naderhand zouden uitnodigen voor optredens in Zürich, Genève, Nyon, Montreux en Lausanne. Polen zelf vroeg Rutten om als winnaar het jaar daarop weer te participeren in het festival. In 1964 werd hij uitgeroepen tot populairste buitenlandse zanger in Polen. Er werd daar zelfs een plaatje van hem geperst, nooit een cent royalty's gezien natuurlijk, maar toch leuk. Op de boot naar Amerika toonde ooit een passagier hem een Poolse prentbriefkaart waarop een foto van hem stond afgebeeld. In het midden was een plastic grammofoonplaatje ingeperst waarop hij een lied zong. Interessant, hij wist niet dat die dingen bestonden. Wereldberoemd in Polen, alleen de rest van de wereld wist dat niet.

Een verslaggever van *Het Vrije Volk* kwam langs en noteerde: 'Een telegram om dertig concerten in Polen te geven, ligt op tafel. Het antwoord is inmiddels verstuurd: Edwin gaat volgende maand zijn vijfde Poolse reis maken.'

De mooie herinneringen aan de voltooid verleden tijd pakt niemand hem af.

‘Als we tijdens dat tournee na afloop van een optreden in een busje zaten, dan wist altijd wel iemand ergens nog een leuke jazzclub. Daar gingen we naartoe voor een glaasje en nog een glaasje. Omstreeks vier uur lagen we onder de wol, de volgende ochtend om acht uur vertrok de bus om ons naar de volgende bestemming te brengen. Zei de jongen die met waterige oogjes naast me zat: trouwens, die leuke zangeres waar jij vannacht mee zat te praten, dat was helemaal geen zangeres. Die werkt voor de geheime dienst.’

Aan zijn populariteit in Polen dankte hij de uitnodiging om in 1965 de Amsterdamse RAI vocaal op stelten te komen zetten in het kader van het jubileumfeest van volksdagblad *De Waarheid*, de krant van de Communistische Partij Nederland. De CPN was er oprecht van overtuigd dat arbeiders het in socialistisch Oost Europa het beter voor elkaar hadden dan hun kameraden in het kapitalistisch West Europa. De triomf van Edwin sprak wat dat betreft boekdelen!

Op zaterdagavond 9 september 1967 incasseerde *boy wonder* Edwin wederom zowel de eerste prijs (de Coup d’Europe en achtduizend gulden) als de persprijs (een Perzisch tapijt), dit keer in het Oostenrijkse stadje Gmunden (14.000 inwoners) dat zich door het organiseren van een songfestival internationaal op de kaart hoopte te zetten. Tien landen namen deel, in de finale streden Nederland, Frankrijk en Hongarije om de eer. Hij zou oorspronkelijk het chanson *Dit hart heeft lief* van Michel Legrand ten gehore brengen, maar aangezien hij het moest opnemen tegen de Fransman Guy Mardel opteerde hij ter plekke voor de oorspronkelijke tekst van *Les Musiciens*. ‘De juryleden staken hun bordjes omhoog. Allemaal achten en negens. Mardel was des duivels. Hij vond dat wat ik deed tegen de afspraak was. Hij was zo boos dat hij niet meer wilde optreden. Hij droop af en daarmee ik de winnaar van het festival. Dat is toen nog een enorme rel geworden.’

Na afloop van het spektakel werd de winnaar op de schouder getikt door niemand minder dan Hans Rudolf Beierlein,

baas van het platenlabel Montana, eigenaar van een muziekuutgeverij, ontdekker en manager van Udo Jürgens en andere grootheden. ‘Können wir mal reden?’ Of Edwin er voor zou voelen om een plaatje voor de Duitse markt op te nemen. ‘Toen kwam ik op een kasteel in de buurt van Hamburg terecht, waar die man een studio aan huis had. Het was de tijd waarin Gerhard Wendland ook in Nederland populair was met *Tanze mit mir in der Morgen*. Zoiets moest het worden. Ik kreeg een papier in handen gedrukt, Beierlein zong het lied voor en daarna moest ik. *Ein Seemann muß träumen*. Ik probeerde er een snikje in te leggen, ik deed echt mijn best, maar Beierlein schudde zijn hoofd. Zijn vrouw begon zich ermee te bemoeien. Ze stond met gespreide handen met haar rug tegen de deur en zei alsmaar: “Mehr Sehnsucht, Herr Rutten, mehr Sehnsucht!” Dat is dus niks geworden. Ik had te weinig Sehnsucht. *Es ist hundert Prozent order gar nichts*, zei hij.’

Hans Beierlein kwam in 1972 wereldwijd in het nieuws omdat hij voor 12.500 dollar de wereldrechten van de socialistenmars *de Internationale* had verworven. Opnieuw een gat in de markt gevonden. Een fijne intuïtie voor commercie en publiciteit kon hem niet ontzegd worden.

De jukebox speelde een plaat

All round-muzikant Kees Bruijn (1920-1998) bewoog zich als een in spin in het web in de wereld der lichte muzen. Kees kende iedereen en iedereen kende Kees. Hij had contacten op alle niveaus in de business, kon geblinddoekt *Blue Moon* van achter naar voren spelen, schreef op het gehoor een compositie van Billy Strayhorn moeiteloos noot voor noot uit. Als ‘Cees Bruyn’ manifesteerde hij als een veelzijdige tensorsaxofonist, componist, arrangeur en orkestleider. Vaak musiceerde hij aan de zijde van zijn zes jaar oudere broer Tinus, die altsax speelde. In de jaren vijftig vormden ze nog een tijdje met de trompet spelende broers Jerry en Ack van Rooyen een combo: de Red & Brown Brothers. Kees en Tinus zaten